

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ТА АРХІВНА ЕВРИСТИКА

м.Кропивницький – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація.
2. Анотація до дисципліни.
3. Мета і завдання дисципліни.
4. Формат дисципліни.
5. Результати навчання.
6. Обсяг дисципліни.
7. Ознаки дисципліни.
8. Пререквізити.
9. Технічне та програмне забезпечення /обладнання.
10. Політика курсу.
11. Навчально-методична карта дисципліни.
12. Система оцінювання та вимоги.
13. Рекомендовані джерела інформації.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Документальні джерела інформації та архівна евристика
Викладач	Тупчієнко Микола Петрович, кандидат історичних наук, доцент
Контактний телефон	066-624-12-19
Е-mail:	tupchy_mp@ukr.net
Консультації	очні – відповідно до затвердженого графіка консультацій; онлайн – е-листування, у месенджері (Facebook-Messenger), вебінари на платформі Zoom(за запитом здобувача)
Система дистанційного навчання	moodle.kntu.kr.ua Distancelearning CNTU

2. Анотація до дисципліни

«Документальні джерела інформації та архівна евристика» – одна з дисциплін гуманітарного циклу. В центрі уваги – джерело інформації, видиджерел як історичних явищ, що виникають у певних соціальних умовах та висвітлюють їх; закономірності формування структури документальної джерельної бази, відтворення в ній історичного процесу; методи пошуку, аналізу та використання в науково-дослідній роботі різних джерел з історії України. Навчальна дисципліна має інформаційне, методологічне, пізнавальне і практичне значення, оскільки дозволить глибше усвідомити логіку пошуку ретроспективної документної інформації з метою ефективного використання науковому дослідженню.

3. Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: формування культури інформаційного пошуку для ефективного виявлення архівних документів та організації їх використання а також питань історіографії джерелознавства, необхідних для оволодіння архівною евристикою.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомлення студентів з основними актуальними концепціями вивчення документальних джерел інформації;
- характеристика документального джерела як феномена культури і реального об'єкта соціального пізнання, антропологічного орієнтиру гуманітарних наук;
- ознайомлення студентів із джерелознавчим аналізом і синтезом, структурою джерелознавчого дослідження, використанням джерел у науках про людину;
- визначення специфіки методів роботи з документальними джерелами з історії України;
- здійснення ефективного пошуку ретроспективної соціальної інформації із застосуванням архівних евристичних методів;
- формування вміння поєднання інформаційного, джерелознавчого пошуку з комплексом знань про закономірності формування документів фондоутворювачем;
- визначення специфіки методів роботи з документальними джерелами з історії України.

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій у

поєднані із практичними роботами, виконанням самостійно підготовлених завдань.

Форматочний(offline/Facetoface).

Для заочної форми навчання:

Форматочний(offline/Facetoface), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет, завдання, методи архівної евристики як спеціальної історичної дисципліни;
- історію архівної справи; принципи, методи дослідження в архівознавстві; основні закономірності розвитку архівної справи, види архівної роботи, нормативно-правову базу діяльності архівних установ, понятійний апарат і актуальні теорії архівознавства, сучасні системи архівних установ України; принципи класифікації та обліку документів у державних архівах;
- основні етапи та провідні тенденції розвитку корпусу сучасних документальних джерел інформації, характерні риси кожного з основних видів документальних джерел конкретної історичної доби українського суспільства, їх співвідношення і взаємозв'язок між собою;
- зміст, фактологічну цінність і достовірність найбільш значимих документальних пам'яток з історії України; основні археографічні публікації писемних джерел з історії України.

вміти:

- організовувати пошук різноманітних видів документних джерел з історії України з метою їх використання в архівній, археографічній, музейній та комунікаційній діяльності;
- застосовувати методологію інформаційного дослідження; аналізувати історичні документи з метою отримання ретроспективної інформації;
- оперувати основними термінами та поняттями історичного джерелознавства, архівознавства на рівні відтворення, тлумачення та використання у власних наукових роботах;
- супроводжувати архівний пошук джерелознавчим аналізом виявлених документів.

6. Обсяг дисципліни

Вид роботи	Кількість годин
Лекції	10
Практичні заняття	20
Самостійна робота	60
Разом	90

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2021/2022	IV	8	3/ 90	2	Залік	Вибіркова

8. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни істотно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував та/або повторив матеріал дисциплін «Вступ до фаху та основи наукових досліджень», «Архівознавство» тощо.

9. Технічне та програмне забезпечення/обладнання

У період сесії бажаючим мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика курсу

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідування занять:

Відвідання занять – важлива складова навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу. Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше ніж за тиждень до залікової сесії.

Поведінка на заняттях:

Недопустимість: запізнення на заняття, списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті студенти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: «Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf); «Положення про організацію вивчення вибіркового навчального плану та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти» (<http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>); «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти ЦНТУ» (<http://www.kntu.kr.ua/?view=univer&id=50>).; «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЦНТУ». Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/polozh_system_yakosti.pdf.

11. Навчально-методична карта дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота

Змістовий модуль 1. Поняття інформації та інформаційні джерела.			
<p>Тема 1. Інформація та інформаційні процеси. Поняття інформації. Сприймання інформації. Види інформації. Властивості інформації. Інформаційні процеси. Поняття про інформаційні процеси. Носії повідомлень. Форми та засоби передавання повідомлень. Опрацювання повідомлень. Кодування повідомлень. Інформаційна діяльність людини. Інформаційні ресурси.</p>	1	2	7
<p>Тема 2. Основні джерелознавчі категорії. Історичний факт як категорія джерелознавства. Поняття історичного джерела. Перше джерело та вторинне джерело. Позаджерельне знання. Джерельна база, її структура та рівні.</p>	1	2	7
<p>Тема 3. Класифікація документних джерел інформації. Писемні історичні джерела. Документальні історичні джерела. Оповідні історичні джерела. Визначення достовірності документальних та оповідних писемних джерел.</p>	2	2	7
<p>Тема 4. Теоретичні проблеми джерелознавства. Проблематика джерелознавства: джерело, текст, твір, автор. Від джерелознавства до методології гуманітарного дослідження. Історичне джерело як антропологічний орієнтир гуманітарного знання. Методика пошуку джерел наукової інформації. Поняття методики джерелознавства. Критерії пошуку джерел інформації. Методи пошуку інформації. Джерелознавчий аналіз та джерелознавчий синтез. Структура джерельної бази дослідження. Джерела в науках про людину.</p>	2	2	7
Змістовий модуль 2. Інформаційні, бібліографічні, архівні джерела інформації. Етапи інформаційно-аналітичної роботи.			
<p>Тема 5. Інформаційні ресурси як сукупність даних, організованих для ефективного отримання достовірної інформації. Загальна характеристика інформаційно-бібліографічних ресурсів. Інформаційна продукція. Бібліографічна продукція. Базові типи бібліографічних посібників.</p>		2	7
<p>Тема 6. Особливості процедури та операційних етапів інформаційно-аналітичної роботи, їх цілі, завдання, зміст, кінцевий результат. Інформаційна робота. Інформація та її якість. Форми, процес інформаційної роботи. Відбір, накопичення, зберігання, обробка, видача інформації. Засоби відбору, межі пошуку, обробка інформації. Відбір і обробка інформації по темі дослідження.</p>	2	4	7
<p>Тема 7. Архівна евристика як спеціальна історична дисципліна про шляхи і засоби пошуку архівної інформації. Особливості процесу пошуку архівної інформації (творчий та технічний аспекти). «Перехресний пошук» (за В. Автократовим). «Процес здогадок» (за Літлом). Бар'єри інформованості. Встановлення фондоутворювачів, удіяльності яких могли виникнути матеріали, що містять цікаву для дослідників інформацію. Пошук ретроінформації на міжархівному рівні (встановлення назви архіву, музею, бібліотек, в яких зберігаються або можуть зберігатися як фонди, так і окремі матеріали</p>		2	6

з теми дослідження). Пошук на рівні архіву(встановлюються або уточнюються назви чи номерифондівіколекцій,в яких відкриті потрібні документи). Дослідження на рівні фонду. Вивчення матеріалів на рівні справи, документа, документної інформації. Архівна евристика – практичні аспекти.			
Тема 8. Аналіз використання архівних документів. Вивчення інтенсивності використання архівних документів. Дослідження ефективності використання архівних документів. Інформаційне забезпечення споживачів за їх запитом. Інформаційне обслуговування користувачів у секторі користування документами архіву. Видача документів у тимчасове користування за межами архіву. Експонування документів на виставках. Оприлюднення документів архіву у засобах масової інформації. Демонстрація документів і/або оприлюднення архівної інформації під час проведення інформаційних заходів. Публікаційна діяльність архіву.		2	6
Тема 9. Джерела історії України в добу незалежності. Загальна характеристика періоду. Основні види та групи джерел. Діловодна документація державних установ та організацій. Документи і матеріали народного господарських органів управління. Документи і матеріали громадських організацій і партій. Статистичні джерела. Періодика. Мемуари. Кінофотодокументи.	2	2	6
Разом	10	20	60

12. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік.

Контроль знань та умінь здобувачів (поточний та підсумковий) здійснюється за кредитною трансферно-накопичувальною системою організації освітнього процесу в ЦНТУ. Рейтинг студента із засвоєння навчальної дисципліни визначається за стобальною та дворівневою («зараховано, «не зараховано») шкалами оцінювання результатів навчання. Він складається з рейтингу поточної навчальної роботи впродовж семестру, для оцінювання якої призначається 100 балів.

За навчальним планом передбачається при вивченні навчальної дисципліни виконання певних видів робіт на лекційних, практичних, семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань, інших видів навчальної діяльності, тому оцінка здобувачам вищої освіти вище 60 балів може виставлятися без виконання ними підсумкової залікової роботи.

Семестровий залік проводиться на останньому занятті, до початку екзаменаційної сесії.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Документальні джерела інформації та архівна евристика»

Поточний контроль та самостійна робота															Підсумковий контроль		
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							Всього		Залік	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ЗК 1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	ЗК 2		

5	5	5	5	5	5	5	5	15	5	5	5	5	5	5	5	15	100	100
---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	-----	-----

Примітка: Т1, Т2, ..., Т14 – тижні, ЗК1, ЗК2 – поточний змістовий контроль

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власні міркування стосовно тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» / «Не зараховано» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Студенти, які не з'явилися на іспит без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну (залікову) за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік: курсова робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90–100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середньогорівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82–89
C	ДОБРЕ – в цілому правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74–81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків			64–73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	Зараховано	60–63
FХ	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35–59

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (С. 28 – 31).

13. Рекомендовані джерела інформації

Базові:

1. Войцехівська І.Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми / І.Н. Войцехівська // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник наукових праць. – Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. – К., 2001.
2. Воронов В.І. Джерелознавство історії України: Курс лекцій / В.І. Воронов. – Дніпропетровськ, 2003.
3. Голиков А. Г. Источниковедение отечественной истории: учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «История» / А.Г. Голиков, Т.А. Круглова; под общ. ред. А. Голикова. – М., 2012.
4. Історична наука: термінологічний та понятійний довідник. – К., 2002.
5. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
6. Швецова-Водка Г.М. Документознавство. Навчальний посібник / Г.М. Швецова-Водка. – К., 2007.

Допоміжні:

1. Абрамов В.К. Количественный анализ исторических исследований: Учебное пособие для вузов / В.К. Абрамов. – Саранск, 1996.
2. Антонович В.Б. Курс лекцій з джерелознавства. 1880–1881 рр. // Історія України в університетських лекціях / В.Б. Антонович. – К., 1995. Вип. 1.
3. Боряк Г.В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна Україніка»: архівні документи та інформаційні системи / Г.В. Боряк. – К., 1995.
4. Войцехівська І.Н. Володимир Іконніков. Джерелознавчі студії / І.Н. Войцехівська. – К., 1999.
5. Галенко О.І. Документальні публікації з історії Української РСР: Теорія та джерелознавчий аналіз / О.І. Галенко. – К., 1991.
6. Данилевский И.Н. Источниковедение: теория, история, метод, источники российской истории / И.Н. Данилевский [и др.]. – М., 2004.
7. Джерелознавство історії України: Довідник. – К., 1998.
8. Замлинский В.А. Специальные исторические дисциплины / В.А. Замлинский, М.Ф. Дмитриенко, Т.А. Балабушевич и др. – К., 1992.
9. Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії / Л.О. Зашкільняк. – Львів, 1996.
10. Зашкільняк Л.О. Методологія історії від давнини до сучасності / Л.О. Зашкільняк. – Львів, 1999.
11. Ковальський М.П. Актуальні проблеми джерелознавства історії України XVI – XVII ст. / М.П. Ковальський // Український археографічний щорічник. – Вип. I. – К., 1992.
12. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок XX ст.): Навчальний посібник / І.І. Колесник. – К., 2000.
13. Кабанов В.В. Источниковедение советского общества / В.В. Кабанов. – М., 1997.

14. Калакура Я. Джерелознавство в дослідницькій діяльності Українського історичного товариства / Я. Калакура // Український історик. – Нью-Йорк, Торонто, Київ, Львів, Мюнхен. – 1995. – № 1-4.
15. Калакура Я. С. Класифікація та ідентифікація джерел українознавства // Українознавство в системі освіти / Я. Калакура. – К., 1996.
16. Калакура Я. С. Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих документів / Я. Калакура // Архівно-слідчі справи репресованих. – К., 1998.
17. Калакура Я. С. Українське історичне джерелознавство: традиції і сучасність / Я. Калакура // Константи. – 1996. – № 2(5).
18. Лукашевич О. А. Хрестоматія з теоретичного джерелознавства: Навчальний посібник / О. А. Лукашевич, К. В. Манжула. – Кіровоград, 1998.
19. Макарчук С. Писемні джерела історії України: Курс лекцій / С. Макарчук. – Львів, 1999.
20. Медушевская О. М. Источниковедение: теория, история и метод / О. М. Медушевская. – М., 1996.
21. Мережа центральних державних архівів України // Архіви України. – 1992. – № 4.
22. Павленко С. Ф. Допитання про періодизацію історіографії українського джерелознавства / С. Ф. Павленко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Історія. – К., 2001. – Вип. 54.
23. Палієнко М. Документи особового походження Володимира Науменка як історичне джерело / М. Палієнко // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. – К., 1999. – Вип. 1.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.annales.info/> – собрание электронных версий ведущих периодических изданий по различным отраслям исторической науки.
2. <http://www.archives.gov.ua> – Джерела особового походження. <http://www.chtyvo.org.ua> – Писемні джерела з історії України.
3. <http://www.google.com.ua> – Писемні джерела з історії України. <http://www.gufer.net/history/> – Усні й письмові джерела історії України.
4. <http://www.hist.msu.ru> Библиотека электронных ресурсов Исторического факультета Московского государственного университета имени М. В. Ломоносова.
5. <http://www.hrono.ru/dokum/docum.html> – Хронос. Всемирная история в интернете. Исторические источники. <http://iai.rsuh.ru> – Историко-архивный институт.
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.